ЗЕМЕДЕЛСКИ ИНСТИТУТ
СТАРА ЗАГОРА
Вх.№ 507/08.07.2015 г.

Р Е Ц Е Н З И Я

по конкурс за заемане на академична длъжност „Професор“ по професионално направление 6.3. „Животновъдство“ и научна специалност „Развъждане на селскостопанските животни, биология и биотехника на размножаването“, обявен от Земеделски институт – гр. Стара Загора

Рецензент - проф. дсн Радослав Иванов Славов, катедра „Животновъдство - преживни животни и млекарство”, секция „Овцевъдство и козевъдство” на Аграрен факултет при Тракийски университет, гр. Стара Загора

По обявения в ДВ бр. 21 от 20.03. 2015 г. от Земеделски институт – гр. Стара Загора, конкурс за заемане на академична длъжност „Професор“ в професионално направление 6.3. „Животновъдство“ по научна специалност „Развъждане на селскостопанските животни, биология и биотехника на размножаването“, единствен кандидат е доц. д-р Стайка Станева Лалева.

Документите по конкурса са изготвени според изискванията, а процедурите по неговото провеждане са спазени.

Доц. д-р Стайка Лалева е завършила висшето си образование в Аграрния факултет на Тракийския университет (тогава ВИЗВМ) – гр. Стара Загора през 1981 г., със специалност „Зооинженерство“, с образователно-квалификационна степен „Магистър“ и професионална квалификация „Зооинженер“.

През 1985 г., след спечелен конкурс, е назначена като научен сътрудник в секция „Развъждане и технологии в овцевъдството“. През 1996 г. успешно защитава дисертация на тема: „Възпроизводителна способност на овце от различни продуктивни направления, за което й е присъдена образователната и научна степен „Доктор“ по научна специалност „Овцевъдство и козевъдство“. През 1998 г. получава научното звание „Старши научен сътрудник“, а през 2010 г. е назначена на академичната длъжност „Доцент“. От 2000 г. до 2003 г. доц. д-р Стайка Лалева е Зам. Директор на ИЖН -гр. Костинброд, а от 2004 г. и в настоящия момент, е Директор на Земеделски институт – гр. Стара Загора.

Научната продукция, с която доц. д-р Стайка Лалева участва в конкурса за академичната длъжност „Професор“ (извън тази, включена в конкурса за „Доцент“) обхваща общо 88 труда (при минимално изискване 40 бр.), в т.ч. в

български реферирани списания – 38 бр.; в международни списания – 15 бр. (при изискване 10 бр.), в т.ч. издавани в България на английски език – 11 бр., в чуждестранни списания – 4 бр.; в сборници от научни конференции у нас – общо 28 бр., в т.ч. международни – 10 бр., с международно участие – 15 бр. и в национални – 3 бр. Под печат са два научни труда, за които е представена служебна бележка, с която се удостоверява, че същите са одобрени и приети за отпечатване. Научните трудове с номера 82 и 85, които са представени в материалите по конкурса като такива „под печат", вече са отпечатани. От представените общо 88 научни труда 64 бр. (72,8%) са публикувани на български език, 22 бр. (25,0%) на английски език, 1 бр. (1,1%) на български и английски език и 1 бр. (1,1%) на италиански език. На 11 научни труда доц. Лалева е водещ автор, което съставлява 12,5% от научната продукция, на 20 научни труда е втори автор (22,7%) и на 57 труда е трети и следващ автор (64,8%). Не са представени самостоятелни научни трудове.

За времето след предходната си хабилитация през 1998 г., доц. д-р Стайка Лалева е участвала общо в 49 научни форума, в т.ч. в чужбина – 8 участия, в международни форуми, провеждани в България – 20 участия, в национални с международно участие – 18.

В материалите по конкурса доц. Лалева представя и 10 броя научно-популярни статии, книги и учебни помагала, в т.ч. 2 бр. развъдни и селекционни програми – за породата Мутон Шароле и за Синтетична популация българска млечна овца.

Представената информация е показателна за голямата научна активност, за популяризаторската и публикационна дейност на кандидатката по отношение на този така важен критерий.

В справката за цитиранията доц. д-р Лалева е посочила 81 цитирания, от които 33 бр. са в статии публикувани в международни издания, 2 бр. в дисертационни трудове в чужбина и 46 бр. в национални издания. Налице е значително превишение на минималните изисквания, които според Правилника за приложение на ЗРАСРБ в ССА, са съответно минимум 25 бр., в т.ч. 8 бр. в международни издания. Общият IF от цитиранията е 5,784. Представени са в пълен текст копия от 45 цитирания.

Научноизследователската проектна дейност на доц. д-р Лалева е белязана с нейното активно участие в 39 научни, научно-приложни и образователни проекта, два от които са международни. В 11 от проектите кандидатката по конкурса е ръководител, а в 28 е участник (при минимално изискване за

ръководител на проекти – 5 бр. и участник в проекти – 5 бр.). С външно финансиране са 12 бр. от проектите (при минимално изискване 4 бр.). Разработваните под нейно ръководство и с нейно участие научноизследователски проекти са значими за българското животновъдство и резултатите от тях дават отговор на редица важни научни, научно-приложни и технологични въпроси. Като примери могат да бъдат посочени постиженията в областта на съхранението на генетичните ресурси в овцевъдството, интродукцията на месодайни породи овце, с оглед съхранението им като генофонд и използването им за производство на качествено агнешко и шилешко месо. Разработени са проекти, свързани с усъвършенстването на системите на селекция и формирането на генеалогична структура на млечни, тънкорунни и месодайни стада овце. Проучени са възможностите за управление на генетичните ресурси в говедовъдството и овцевъдството – In situ и Ex situ методи за съхранение на български породи овце и говеда. Извършени са задълбочени анализи на генетичната изменчивост на популациите овце, развъждани у нас, както и оценка на генетичните, биологичните, технологичните и икономическите фактори, влияещи върху устойчивостта на развъдните цели при различните продуктивни типове и направления селскостопански животни. Направени са редица препоръки към практиката, свързани с ефективното използване на генетичните ресурси за производство на качествени и безопасни храни, за усъвършенстване на производствените системи в животновъдството и качествата на произведената продукция. Извършен е анализ и са направени заключения относно генетичните и вътрешносредови влияния върху качеството на млякото от българските породи говеда, овце и кози. Част от проектната дейност на доц. Лалева е насочена към обучението на фермери-животновъди. В резултат на проект в ЗИ – Ст. Загора е създаден център за обучение на фермери по животновъдство.

Прави впечатление участието на доц. Лалева в редица значими извънпланови проекти – в проект по програма „Сапард“ като координатор, в проект по програма „ФАР“ – като ръководител, в проект по „Мярка 111“ на ПРСР – като ръководител, в проект по програма на МТСП – „Обучение на безработни по животновъдство“ – като ръководител, в проект по ОП РЧР – „Подкрепа за развитие на докторанти, постдокторанти, специализанти и млади учени“ – като ръководител, в 2 проекта на МОН – като участник и проект по програма „Леонардо да Винчи“ – като ръководител за България.

Разнообразната и голяма по обем проектна дейност на доц. Лалева е оказала ползотворна роля в израстването й като учен, в нейната публикационна, научна и популяризаторска дейност, участието й в експертни комисии по формирането на нормативната база и стратегията за практическата дейност в животновъдството, като консултант и преподавател в курсове за фермери.

Доц. д-р Стайка Лалева е участник в научен колектив и съавтор на биологично активен продукт за животновъдството – „Зоовит", регистриран като „Полезен модел" в Патентното ведомство под №1473 от 04.10. 2011 г. Тя е един от авторите на „Развъдна и селекционна програма на породата Мутон Шароле и „Селекционна програма на Синтетична популация българска млечна овца".

В качеството си на учен и специалист в областта на животновъдството, доц. д-р Стайка Лалева е член на СУБ от 1995 г., член на НС на ИЖН – гр. Костинброд от 2000 г. до 2003 г., член на НС на ЗИ – гр. Стара Загора – от 2003 г., член на НС на ИЗ – гр. Карнобат от 2006 г., член на Комисията по Животновъдство и ветеринарна медицина към ВАК (2006-2011), член на Редакционната колегия на сп. „Животновъдни науки", член на Почетния организационен комитет на Международната научна конференция на СУБ – гр. Стара Загора, член на Редакционната колегия на сп. „Овцевъдни вести".

Доц. д-р Стайка Лалева извършва значителна по обем преподавателска работа. Разработва програми и извежда лекционни курсове в обем от 1 500 часа в рамките на проектите „Създаване на център за обучение на възрастни по животновъдство към Селскостопанска академия", по проект „Обучение на фермери-животновъди"; по проект по Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания"; по проект на МОН и ОПРЧР „Подкрепа за развитие на докторанти, постдокторанти, специализанти и млади учени „Насърчаване и повишаване на научния потенциал в приоритетни области на животновъдството и поливното земеделие"; по проект по програма ФАР, съгласно договор за безвъзмездна помощ BG 2005/017 на Община Симеоновград; по проект „Студентски практики в условията на аграрното производство 2013-2014" и по проект „Студентски практики" 2014-2015 г.

Под ръководството и с активното участие на доц. д-р Стайка Лалева в ЗИ – гр. Стара Загора са подготвени документите и са извършени програмните акредитации за обучение в ОНС „Доктор" по 3 докторантски програми. Доц. Лалева е научен ръководител на трима докторанти, един от които – д-р Георги Калайджиев е защитил успешно дисертация за ОНС „Доктор" на тема:

„Генетична и средова вариабилност на коагулационната способност на млякото от различни породи овце“. Другите двама докторанти, единият от които чуждестранен (от Р Македония) са зачислени в докторантура.

Чрез своята значителна по обем и разнообразна по съдържание научноизследователска и публикационна активност, отразена в документите по конкурса, доц. д-р Стайка Лалева прави редица важни за животновъдната наука и практика приноси.

- Извършени са голям брой изследвания и задълбочени анализи по отношение на млечната продуктивност и коагулационната способност на млякото при говеда, биволи, овце и кози. Получените резултати дават основание на авторите да препоръчат извършването на проучвания на генетичния полиморфизъм и коагулационната способност на млякото при националния генетичен ресурс в млечното животновъдство, както и въвеждането на коагулационната способност на млякото като селекционен признак, пряко свързан с икономическата ефективност на производството и преработка на мляко – **оригинален принос с научно и практическо значение.**

- Установено е влиянието на пробиотика „Zoovit“ използван като добавка при храненето на телета, агнета, кокошки-носачки и зайци, както и влиянието на мултиензимния препарат „Protozin A“ върху някои от биохимичните показатели на кръвта при овце. Въз основа на получените положителни резултати за пробиотика „Zoovit“, на авторския колектив, в който е и доц. Лалева, е издадено авторско свидетелство за „Полезен модел“ от Патентното ведомство на Р. България – **оригинален принос с научно и практическо значение.**

- Извършени са значителен брой и задълбочени генетични, физиологични, клинични и параклинични изследвания при овце. Получените резултати са ценен принос към установяването и допълването на генетичните и физиологичните характеристики на български и интродуцирани породи овце, които ще подпомогнат в голяма степен ефективното провеждане на развъдната и селекционната дейност в овцевъдството у нас - **принос с научно и практическо значение.**

- Извършени са значителен брой изследвания, свързани с проучване на репродуктивните признаци при овцете, като са прилагани както стандартни, така и иновативни методи и подходи за управление и

интензификация на репродуктивните процеси – хормонални схеми за предизвикване на еструс при нециклиращи овце, лапараскопски метод за in vivo получаване на яйцеклетки от дзвизки и др. - **принос с научен и приложен характер.**

- Проведени са множество експерименти за установяване на угоителните способности, кланичните качества, качествените характеристики на трупчетата и на месото при агнета от породите Ил дьо Франс, Мутон Шароле, Тракийска тънкорунна и кръстоски между тях. Проучени са и са публикувани резултати по отношение на угоителните и кланичните качества и за агнета от Карнобатската местна порода - **принос с научно и практическо значение.**

- Проучена и установена е връзката между оценката на телесното състояние на овцете и нивата на основните признаци обект на селекция в тънкорунното и месодайното овцевъдство – плодовитост, живо тегло и вълнодобив - **принос с научно и практическо значение.**

- Извършени са задълбочени и мащабни проучвания на основните селекционни признаци при овце от породите Ил дьо Франс, Мутон Шароле, Тракийска тънкорунна, Старозагорска местна, СПБМ, Каракачанска, Карнобатска местна, Медночервена шуменска и др. Получените резултати имат висока степен на значимост за продуктивната и генетичната характеристика на тези породи, както и за формирането на развъдната политика по отношение на овцевъдството у нас - **принос с научно и практическо значение.**

- С участието на доц. д-р Стайка Лалева са разработени Селекционна програма на Синтетична популация българска млечна овца, за нуждите на Сдружение за развъждане и отглеждане на млечни овце – с. Пирне, Бургаска област и Развъдна и селекционна програма на породата Мутон Шароле за нуждите на Сдружение с нестопанска цел „Развъдна организация Мутон Шароле – България“ – гр. Кърджали - **оригинален принос с научно и практическо значение.**

- Проучени са детайлно и задълбочено типовете емоционална чувствителност и поведенчески реакции при овце, като е отчетено влиянието им върху тяхната продуктивност. Резултатите са основание за

избор на правилен подход при извършването на отбор при формирането на стадата в овцевъдството - **принос с научно и практическо значение.**

- Извършени са задълбочени изследвания и е определена икономическата ефективност при отглеждането и развъждането на говеда и овце от различни продуктивни направления, породна принадлежност, при различни технологии на отглеждане и нива на селекция - **принос с научно и практическо значение.**

Задълбоченият преглед на материалите по конкурса и познаването на научната продукция на доц. д-р Стайка Лалева, ми дават основание да считам, че в тях не са представени в пълен размер нейните активности. Не са представени всички цитирания, заглавията на всички статии от научно-популярни и популярни издания, както и темите на лекции, изнесени от нея на различни форуми и в практиката. Доц. Лалева участва в авторския колектив по написването на „Национална стратегия за устойчиво развитие на земеделието в България през периода 2014-2020 г.“, излязла от печат през 2014 г. Тя е и член на Националния консултативен съвет по животновъдство в МЗХ. Тази информация допълва по още по-убедителен начин обема на научната и научно-приложната продукция и дейност, с която кандидатката участва в конкурса.

Заключение:

Анализирайки представените материали по конкурса, съобразно изискванията на ЗРАСРБ и чл. от 86 до 95 от процедурните правила за условията и реда за заемане на академичната длъжност „Професор“ в ССА, давам висока положителна оценка, по съвкупност, за цялостната научноизследователска, учебна, проектна, популяризаторска експериментална и приложна дейност на доц. д-р Стайка Станева Лалева. Предлагам на членовете на почитаемото Научно жури да дадат положителна оценка и да предложат на Научния съвет на Земеделския институт – гр. Стара Загора, при Селскостопанска академия да избере доц. д-р Стайка Станева Лалева на академичната длъжност „Професор“ по професионално направление 6.3. „Животновъдство“ и научна специалност „Развъждане на селскостопанските животни, биология и биотехника на размножаването“

Рецензент:.....

/проф. дсн Радослав Славов/